

Κοκαΐνη

Η κοκαΐνη ανήκει στις διεγερτικές ουσίες που προέρχονται από το φυτό 'ερυθρόξυλο κόκα'. Πιθανότατα, οι πρώτοι που χρησιμοποίησαν τα φύλλα της κόκας ήταν οι Ίνκας. Τα μασούσαν αναμειγμένα με στάχτη για ευχαρίστηση ή για να αντέξουν σε αντίξοες συνθήκες, όπως την δίψα, την πείνα και τη σκληρή εργασία. Το μάσημα όμως των φύλλων δεν σχετίζονταν με τη χρήση της κοκαΐνης ως ναρκωτική ουσία, κι αυτό γιατί τα φύλλα περιέχουν 0.5-1% κοκαΐνη, που απορροφάται αργά από τον οργανισμό και δεν προκαλεί καμιά παρενέργεια. Ως ναρκωτική ουσία, η κοκαΐνη άρχισε να χρησιμοποιείται από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Στην Ελλάδα εμφανίστηκε γύρω στα 1920.

Η επεξεργασία των φύλλων της δίνει την υδροχλωρική κοκαΐνη, η οποία παρασκευάζεται σε παράνομα εργαστήρια. Μια ακόμη χημική ουσία που παράγεται από την κοκαΐνη είναι το κρாக.

Η χρήση της κοκαΐνης έχει άμεση διεγερτική επίδραση στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα, ενώ απορροφάται από όλους τους βλεννογόνους του σώματος (στόμα, μύτη, έντερο, κόλπος). Ένας πολύ επικίνδυνος συνδυασμός είναι η ανάμειξή της με αλκοόλ ή με ηρωίνη. Η ανάμειξη κοκαΐνης με αλκοόλ παράγει μια πολύ τοξική ένωση, το κοκααιθυλαίνιο, που ευθύνεται για τους περισσότερους θανάτους που αποδίδονται στην κοκαΐνη.

Η χρήση της κοκαΐνης στη χώρα μας φαίνεται να αυξάνεται με ραγδαίους ρυθμούς από τις αρχές της δεκαετίας του '90 με αποκορύφωμα στις μέρες μας. Παρά το γεγονός ότι θεωρείται η ουσία των πλουσίων, η 'σαμπάνια των ναρκωτικών', όπως συχνά αποκαλείται, δείχνει να εκτοπίζει ακόμη και την ηρωίνη από την πρώτη θέση των επικίνδυνων ουσιών. Κι αυτό γιατί παρατηρείται μεγάλη πτώση στην τιμή της μέχρι και 45%. Σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, υπάρχει πολύ μεγάλη πτώση στην τιμή της κοκαΐνης, καθώς ολοένα και μεγαλύτερες ποσότητες φτάνουν στην Ευρώπη. Αυτό συμβαίνει γιατί όταν υπάρχει διαθεσιμότητα, αυξάνεται η διάδοσή της και μοιραία πέφτει και η τιμή της.

Παρ'όλα αυτά, η κοκαΐνη χρησιμοποιείται περισσότερο από άτομα που κινούνται στον ευρύτερο επιχειρηματικό και καλλιτεχνικό κόσμο και προσπαθούν να επιβιώσουν μέσα από τον σκληρό και αθέμιτο ανταγωνισμό. Μιας τέτοιας μορφής επιβίωση δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση για έναν επιτυχημένο επαγγελματία, γιατί πρέπει να είναι σε μόνιμη εγρήγορση, να μην κουράζεται, να μην πεινά, να μην πονά, να είναι πάντα αισιόδοξος και να μην βάζει όρια και φρένο στις δραστηριότητές του. Χρειάζεται τρομερές ταχύτητες για να κερδίσει τον χρόνο, να ανέβει γρήγορα κοινωνικά και να παραμείνει ψηλά. Ζούμε σε μια κοινωνία που προβάλλει τον πλούτο και την υπεροχή ως το απόλυτο σύμβολο της προσωπικής καταξίωσης. Ο φόβος και ο πόνος λοιπόν δεν έχουν θέση μέσα σε έναν τέτοιο κόσμο. Αν δείξεις αδύναμος το σύστημα θα σε πετάξει έξω. Κατά συνέπεια, το άτομο πρέπει πάση θυσία να είναι σε μόνιμη εγρήγορση, ευτυχισμένο και παραγωγικό, συχνά πατώντας επί πτωμάτων, προκειμένου να αποδείξει την αξία του.

Η κοκαΐνη έχει την ιδιότητα να φτιάχνει έναν κόσμο φαντασιωσικό και να τον διατηρεί, ώστε να γίνεται δελεαστικός, ελκυστικός για τους θηρευτές της ευημερίας. Προσφέρει αντοχή μπροστά στις απαιτήσεις της σύγχρονης ανταγωνιστικής κοινωνίας, αλλά και στις απαιτήσεις που επιβάλλει το ίδιο το άτομο στον εαυτό του, προκειμένου να ξεχωρίσει μέσα στο σύνολο. Επιπλέον είναι μια ουσία που δημιουργεί μια επίπλαστη ευεξία και όχι μιζέρια, όπως για παράδειγμα η ηρωίνη. Ο χρήστης της δηλαδή δείχνει πάντα χαρούμενος και 'σπιντάτος', δεν σέρνεται, δεν

τρυπιέται, δεν ζητιανεύει για τη δόση του, ανήκει στην 'ελίτ' ευτυχισμένη κοινωνία. Η κοκαΐνη είναι συνδεδεμένη με το γόητρο και την κοινωνική επιτυχία και οι χρήστες της είναι συνήθως κοινωνικά ενσωματωμένοι νέοι ενήλικες (20-45 ετών) με ανώτερο μορφωτικό και επαγγελματικό επίπεδο.

Έχουν παρατηρηθεί δυο ομάδες χρηστών κοκαΐνης. Η πρώτη αφορά σε άτομα υψηλών κοινωνικοοικονομικών τάξεων, υψηλά αμειβόμενων επαγγελματιών, με ανώτερη εκπαίδευση και υλική αφθονία, που λαμβάνουν κυρίως την ουσία από τη μύτη. Η δεύτερη ομάδα αφορά σε άτομα με χαμηλότερο οικονομικό, κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο, με μικρότερη ηλικία, που κάνουν χρήση κοκαΐνης με ένεση ή καπνίζουν κρακ.

Η κοκαΐνη είναι μια ουσία που προκαλεί πολύ ισχυρή ψυχολογική εξάρτηση. Η επίδραση της κοκαΐνης στον οργανισμό είναι πολύ γρήγορη. Μέσα σε λίγα λεπτά από τη χορήγησή της, το άτομο νιώθει έντονη χαρά, εγρήγορση, αυτοπεποίθηση και σεξουαλική διέγερση. Πιστεύει ότι είναι προικισμένο με υψηλή ευφυΐα και μπορεί να καταφέρει τα πάντα, η αυτοπεποίθησή του ολοένα και αυξάνεται και νιώθει ότι ζει σε κόσμο ευημερίας και ευφορίας. Ο πονοκέφαλος από το στρες μειώνεται όπως και η όρεξή του για φαγητό και για ύπνο.

Ο S. Freud έχει χαρακτηρίσει την κοκαΐνη 'μεγαλειώδη ουσία', όχι τόσο για να αποδώσει αξία στη χρήση της, όσο για να περιγράψει το αίσθημα μεγαλείου που νιώθει ο χρήστης της. Υποστηρίζει ότι υπάρχει μεγάλη ποικιλία τόσο στις σωματικές όσο και στις ψυχικές επιδράσεις της ανάλογα με τον χρήστη. Μπορεί δηλαδή ένα άτομο να νιώθει ευθυμία, να είναι δραστήριο και να μην αισθάνεται κούραση, μπορεί όμως κάποιο άλλο άτομο να νιώσει ανησυχία, εκνευρισμό, άγχος και ευερεθιστότητα. Η μακροχρόνια χρήση της κοκαΐνης και οι μεγάλες δόσεις μπορούν να οδηγήσουν τον χρήστη σε ψύχωση. Συχνά αναφέρεται η κοκαϊνική ψύχωση με διωκτικό παραλήρημα (το άτομο νομίζει ότι καταδιώκεται και δεν μπορεί να ξεφύγει, καταλαμβάνεται από πανικό) καθώς και με οπτικές, απτικές, ακουστικές και οσφρητικές ψευδαισθήσεις. Τα συμπτώματα αυτά διαρκούν για όσο διάστημα δρα η ουσία στο αίμα. Παρ' όλα αυτά, κάποια ψυχωσικού τύπου συμπτώματα μπορεί να παραμείνουν και μετά, όπως κρίσεις πανικού, κατάθλιψη και παρανοϊκές ιδέες. Επίσης, η χρόνια χρήση της επιφέρει αλλαγές στις διαβάσεις του εγκεφάλου, προκαλώντας εθισμό και ανοχή στις μεγάλες δόσεις, αλλά και έντονα συμπτώματα στέρησης με την απότομη διακοπή της χρήσης της.

Συχνά όμως παρατηρείται και το φαινόμενο της 'αντίστροφης ανοχής'. Ο οργανισμός δηλαδή γίνεται όλο και πιο ευαίσθητος στη δράση της κοκαΐνης, τόσο που, ακόμη και με μια μικρή δόση που κανονικά θα προκαλούσε απλώς ευφορία, τώρα προκαλεί σοβαρό ψυχωσικό επεισόδιο. Αυτή η ψυχωσική κατάσταση γίνεται ολοένα και εντονότερη και μοιάζει με σύνδρομο στέρησης. Τα συμπτώματα περιγράφονται με χαρακτηριστικά κατάθλιψης, όπως ατονία, άγχος, έλλειψη σεξουαλικού ενδιαφέροντος. Παρατηρείται επίσης και η έντονη ανάγκη του ατόμου για εξεύρεση και χρήση της ουσίας.

Οι μακροχρόνιες επιπτώσεις της συχνής χρήσης προκαλούν σοβαρές παρενέργειες, όπως διαταραχές του ύπνου, σπασμούς του προσώπου ή ακούσιο τράνταγμα του σώματος, σεξουαλική ανικανότητα, διάτρηση του διαφράγματος και των ρινικών μεμβρανών, ρινική αιμορραγία και χρόνια ρινική καταρροή, απώλεια της όσφρησης, αναπνευστικά προβλήματα, εγκεφαλικό και καρδιακή προσβολή. Άλλες σοβαρές παρενέργειες είναι η στένωση των αγγείων, το απλανές βλέμμα και η διαστολή των κορών των ματιών, η αύξηση της αρτηριακής πίεσης και θερμοκρασίας του σώματος, η ναυτία, οι πόνοι στο στήθος, ο έντονος πονοκέφαλος και ο αδικαιολόγητος πυρετός.

Η χρήση κοκαΐνης δεν δημιουργεί μόνο προβλήματα στον χρήστη αλλά και στους γύρω του. Συχνά το άτομο γίνεται επιθετικό και εριστικό ενώ η συνεχής υπερδιέγερση που προκαλεί η χρήση της ουσίας, το δυσκολεύει να αναπτύξει σταθερότητα και συνέπεια στις σχέσεις του με τους άλλους. Τα ψυχωσικά συμπτώματα που αναφέρθηκαν, απομονώνουν τον χρήστη από τον κοινωνικό του περίγυρο. Η εμμονή του για άνοδο και καταξίωση στον επαγγελματικό του χώρο, συχνά οδηγεί τον χρήστη στην σκληρότητα και τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Η χρόνια χρήση κοκαΐνης δημιουργεί οικονομικά προβλήματα τόσο στον ίδιο όσο και στην οικογένειά του, γιατί ένα μεγάλο μέρος του μισθού του πηγαίνει στην αγορά της ουσίας.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΚΕΘΕΑ, το ποσοστό των αιτούντων για απεξάρτηση από την κοκαΐνη έχει αυξηθεί τα τελευταία 2 χρόνια, φτάνοντας περίπου το 5% σε σχέση με το 2007 που το ποσοστό ήταν 2.8%. Φαίνεται όμως πως για να αποφασίσει ο χρήστης να ζητήσει βοήθεια, πρέπει να φτάσει σε ένα επίπεδο χρόνιας κατάχρησης, όπου έχει επιβαρυνθεί η σωματική και ψυχική του υγεία. Μόνο τότε συνειδητοποιεί ότι είναι άρρωστος και εξαρτημένος, οπότε και ζητά βοήθεια. Η απεξάρτηση από την κοκαΐνη είναι ιδιαίτερα δύσκολη γιατί η εξάρτηση που έχει δημιουργηθεί είναι ψυχολογική. Χρειάζεται χορήγηση αντικαταθλιπτικών φαρμάκων και ψυχοθεραπεία. Το κατά πόσο η παγκόσμια οικονομική κρίση θα επηρεάσει την εξάρτηση ή την απεξάρτηση από την κοκαΐνη είναι ένα ερώτημα που παραμένει ανοικτό. Θα αυξηθεί η χρήση της προκειμένου να απαλύνει τον πόνο και να δημιουργήσει την ψευδαίσθηση της ευημερίας, ή θα μειωθεί γιατί δεν υπάρχει διαθέσιμο χρήμα;

Καραμολέγκου Νατάσσα - Ψυχολόγος